

CERVELLÓ

Santa Maria de Cervelló o dels Socors (abans església de Sant Esteve)

Paratge Santa Maria

08758 Cervelló

Arxiprestat: Sant Vicenç dels Horts

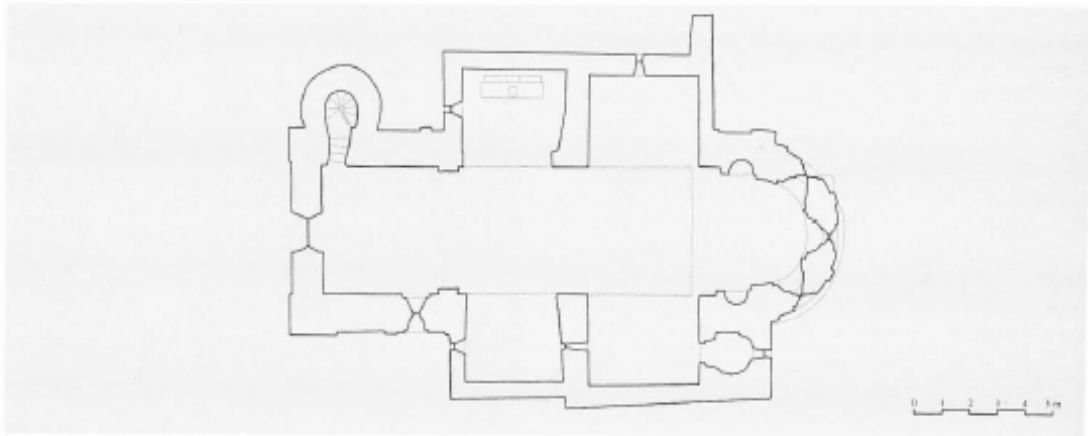
Bisbat de Sant Feliu de Llobregat

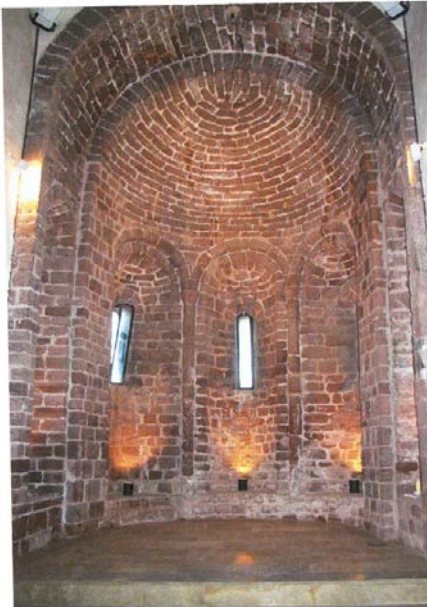
Lloc: L'església de Santa Maria de Cervelló, o dels Socors, és situada sota les ruïnes del castell de Cervelló, al sud del nucli antic del poble, al Baix Llobregat.

Datació: Segle XI.

Estil arquitectònic: Romànic primerenc

Planta de l'església de Santa Maria de Cervelló. Enciclopèdia del Romànic a Catalunya, v. III. p. 1588

Descripció: Documentada al segle X, aleshores tenia un altar dedicat a la Santa Creu, un a Sant Esteve i un altre a Sant Dalmau. Això permet pensar en l'existència primitiva d'una capçalera triabsidal, però aquest traçat no ha pogut ser corroborat perquè durant el segle XVI es van construir al seu lloc les capelles, que a manera de fals transsepte, flanquegen avui l'espai cobert pel cimbori. És probable que fruit d'aquesta reforma s'alcés el campanar, avui desaparegut, i el seu accés amb una escala situada a la capella sud. També durant el segle XVI s'hi van incorporar la porta, l'òcul de la façana i el cor. Té una planta d'una sola nau amb un absis semicircular en el qual es poden veure tres fornícules separades per columnes. La coberta de la nau és amb volta de canó i la capçalera amb quart d'esfera. Sobre el creuer s'aixeca un cimbori vuitavat traspassat amb petxines. A l'exterior podem veure la decoració llombarda tradicional amb lesenes i

arcuacions cegues, concentrada a la zona de la capçalera i de l'exterior del cos del cimbori. La porta principal mostra un frontó triangular d'estil renaixentista fet l'any 1580 durant una reforma projectada per Lleonard Bosch, amb la qual també es van integrar dues capelles laterals. Al s. XVIII, en una altra fase d'ampliació, es van afegir dues capelles més. La restauració de principis de segle va eliminar elements que no fossin originals com una torre campanar que hi havia sobre el cimbori. S'ha de destacar que al voltant de l'església hi ha un espai per a fossar amb tombes antropomorfes alt medievals, i una cova possiblement amb

utilitats eremítiques¹. W.M. Whitehill² va posar en relació l'església de Sant Esteve de Cervelló amb el veí monestir de Sant Ponç de Corbera i també amb Sant Jaume de Frontanyà. Certament la decoració arquitectònica del temple i l'articulació del cimbori permeten enllaçar Sant Pons amb Sant Esteve. Ambdós temples tenen una notable presència exterior i una bona factura amb arcuacions cegues i lesenes³.

Història: L'església de Santa Maria de Cervelló tingué el seu origen com a parròquia del castell de Cervelló que, a principis del segle X, era dedicada a la Santa Creu, Sant Esteve i Sant Dalmau. Apareix documentada el 904, en ser donada a Sant Cugat del Vallés, i el 966 a la seu de Barcelona en compliment del testament del comte Miró⁴. Aquest primer edifici, envoltat de tombes excavades en la roca, va ser substituït pel nou temple romànic a finals del s. XI o principis del XII⁵ aixecat segurament per la família dels Cervelló, tot i que no queda cap document de consagració o de construcció que es pugui relacionar amb l'església. Va ser parròquia fins a la primera del segle XX, quan, al mig de la població moderna, es construí un nou edifici parroquial. Des d'aleshores és dedicada a Santa Maria de Cervelló o del Socors⁶. La consagració del 1231 ha de fer referència a alguna reforma o esdeveniment de relleu. El castell de Cervelló va ser construït el segle IX formant part d'un conjunt de fortificacions que defensaven, a prop de la frontera natural del riu Llobregat, els principals accessos a la ciutat de Barcelona. El primer document on surt mencionat el castell data de l'any 904⁷. En aquest document el comte Guifré Borrell, fill del comte Guifré el Pelós, fa unes donacions al monestir de Sant Cugat en reconeixement a l'ajut prestat en el repoblament de la zona. L'any 992, el castell i el terme són venuts pels comtes Ramon i Ermengol al noble Ennec Bofill, cap d'un llinatge que posseiria fins a l'any 1297 la baronia de Cervelló. Al llarg dels segles XII i XIII els Cervelló mantenen la seva fidelitat als comtes de Barcelona. Però en la minoria d'edat de Jaume I es revoltaren contra el rei i perderen el castell després de tretze anys de setge. L'any 1297 Guerau VII de Cervelló ven la baronia al rei Jaume II per 130000 sous. A partir d'aquest moment la baronia passà per diferents mans. L'últim acte del castell es produeix a la Guerra de Successió, quan les tropes filipistes sota el comandament del duc de Populi mana la demolició del castell, però aquest va ser trobat abandonat⁸.

Visites pastorals a Santa Maria de Cervelló o dels Socors

1304, desembre, 14. El bisbe Ponç de Gualba visità Cervelló (Vell) i confirmà *ibi quam plures masculos et feminas*⁹. Hi ha referència a l'església de Sant Feliu.

1310, febrer, 19, (dijous). El bisbe Ponç de Gualba visità Sant Esteve de Cervelló Vell¹⁰.

¹ Catalonia Sacra. Dins: <http://www.cataloniasacra.cat> [Consultada 19-02-14]

² Muir Whitehill, Walter (Cambridge, Massachusetts, 1905 – ? -1978). Historiador, medievalista i bibliotecari, va ser director de l'Ateneu de Boston de 1946 a 1973. L'any 1932 va realitzar la primera transcripció completa del Codex Calixtinus a Santiago de Compostela.

³ *Enciclopèdia del Romànic a Catalunya*; Direcció: José María Pérez González, Fundación Santa Maria La Real, Centro de Estudios del Románico, 2014 (3 volums), v. III. Barcelona. P. 1589

⁴ Martí Bonet, Josep, *Speculum Novum Titulorum Barchinonensis*, V. III. Bisbat de Sant Feliu de Llobregat.

⁵ Ajuntament de Cervelló. Direcció del Patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins: <http://www.cervello.cat> [Consultada 19-02-14]

⁶ Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General del Patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins: <https://extranet.cultura.gencat.cat/EGIPCI> [Consultada 19-03-14]

⁷ Fabrega i Grau, A. *Diplomatari de la Catedral de Barcelona*, vol. I (Documents dels anys 844-1000) Barcelona, 1995. Doc. 89.

⁸ Ajuntament de Cervelló. Patrimoni Arquitectònic. <http://www.promocio.cervello.cat> [Consultada 18-02-14]

⁹ ADB, V.P. 1-2, fol. 7; M- N 11.

¹⁰ ADB, V. P. 1-2, fol. 106; M- N 32.

1313, octubre, 29 (dilluns) Hug de Cardona, ardiaca i vicari de Ponç de Gualba (exiliat a Mallorca) visità Sant Esteve de Cervelló¹¹.

1315, gener, 28 (dimarts). El bisbe Ponç de Gualba visità Sant Esteve de Cervelló Vell. Tonsurà sis nois. Referències a la Palma de Cervelló¹².

[...]

El 15 de juny de l'any 2004 una butlla del papa Joan Pau II decretava, sobre el territori de l'antic arquebisbat de Barcelona, la creació de tres noves diòcesis: Barcelona, Sant Feliu de Llobregat i Terrassa. La nova diòcesi de Sant Feliu de Llobregat està formada per nou arxiprestats i dues vicaries: Vicaria del Llobregat que agrupa els arxiprestats de Bruguers, Montserrat, Sant Boi de Llobregat, Sant Feliu de Llobregat i Sant Vicenç dels Horts, i la Vicaria del Penedès – Anoia – Garraf amb els arxiprestats d'Anoia, Garraf, Piera-Capellades i Vilafranca del Penedès. El bisbe titular de la diòcesi de Sant Feliu de Llobregat és monsenyor Agustí Cortés Soriano que va iniciar el seu ministeri episcopal el 12 de setembre de 2004.

La primera visita pastoral del bisbe Agustí a la parròquia de Sant Esteve de Cervelló va ser el 16 de novembre del 2008.

Abreviatures

ADB Arxiu Diocesà de Barcelona
V.P. Visites pastorals

Bibliografia

Carreras i Candi, Francesc, *Festas de la canonisació de Santa Maria de Cervelló o dels socós en 1693*, [...] : Estampa "La Catalana", 1894.

De tècnica restauratòria, el debat pendent: les estructures històriques ... substitució o conservació / XXVII curset sobre la intervenció en el patrimoni arquitectònic ; AADIPA, Col·legi d'Arquitectes de Catalunya : [director: José Luís González Moreno-Navarro ; organitza : Agrupació d'Arquitectes per a la Defensa i la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic (AADIPA, Escola Sert, dels COAC. Curset sobre la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic (27è . 2004 : Barcelona, Catalunya, 2004.

Martí Bonet, Josep, *Speculum Novum Titulorum Barchinonensis*, V. III. Bisbat de Sant Feliu de Llobregat.

Rotger i Sintès, Pere, *El Romànic a Catalunya : sèrie IX*, [Barcelona] : Llibreria Quera, 1960.

¹¹ ADB, V. P. 2, fol. 14; M- N 43.

¹² ADV, V.P. 2, fol. 74; M-N 5.

Recursos electrònics

Ajuntament de Cervelló. Direcció del Patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins: <http://www.cervello.cat>

Catalonia Sacra. Dins: <http://www.cataloniasacra.cat>

Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General del Patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins: <https://extranet.cultura.gencat.cat/EGIPC>